

od 1848. Stoga je već kod otvorenja 6. aprila došlo do načelne protivštine s carskim povjerenikom grofom Đurom Aponijem, jer je u smislu zakona od 1848. sjedište sabora bila Pešta, a ne Budim, koji je onda još bio zasebni municipij. Poteškoća je konačno prebrođena tako, da je samo svečano otvorenje održano u Budimu u kraljevskom dvoru, a vijećanje nastavljeno u Pešti u bivšoj sabornici. Najvažnije je pitanje bilo: u kakvoj formi — adresom ili jednostavnim zaključkom — da zastupnička kuća odgovori na prijestolnu besjedu i reskripte upravljene na sabor. Deák preporučivao je iz taktičkih razloga adresu, ali ga u tom pitanju malo ne većina zastupnikâ nije slijedila okupivši se oko Kolomana Tisze s programom, da se na prijestolnu besjedu odgovori jednostavnim saborskim zaključkom. Deák je ipak 13. maja predložio svoju adresu, kojom je tražio uspostavu zakona od 1848. i cjelokupnost sabora, naime zastupanje Erdelja, Hrvatske i Slavonije, Vojne Krajine i Rijeke, kojih zastupnikâ nije bilo na saboru¹, a odlučno odbio prisustvovanje ugarskih zastupnika na bečkom državnom vijeću, jer je Ugarska povezana s ostalim zemljama monarhije samo personalnom unijom, a ni pošto realnom. No uza sve to adresa je samo teškom mukom stekla u generalnoj debati neznatnu tako reći „umjetnu“ većinu (155 : 152, a 12 zastupnika nije glasalo), a u specijalnoj debati bješe potvrđena i nekim promjenama, od kojih je najznačajnija sam naslov, naime mjesto „Uzvišeni care i kralju“ stavljeno je „Uzvišeni gospodaru“. Upravo ovo je najviše poslužilo ministru Schmerlingu, da je nagovorio cara, da adresu ne primi. Kad je ovu carevu odluku javio predsjednik donje kuće Koloman Giczý u saboru (1. jula), zastupnici

¹ O Hrvatskoj kaže Deák u ovoj prvoj adresi ovo: „Što se tiče Hrvatske, mi ne zahtijevamo, da naša brojčana premoć spram manjega broja njihovih zastupnika ima da odlučuje u onim zahtjevima i uvjetima, što će ih oni iznijeti. Hrvatska ima svoj vlastiti teritorij, zauzima zasebni položaj i nikad nije bila utjelovljena Ugarskoj, već je s nama bila u svezi, bila je naš drug, koji je dijelio naša prava, naše dužnosti, našu sreću i nesreću. Ako dakle sada Hrvatska hoće, da kao zemlja sudjeluje u našem zakonodavstvu; ako hoće da se prije toga s nama sporazumije o uvjetima, uz koje je spremna, da svoj **državopravni** položaj dovede u svezu s Ugarskom (mink mellett **kőzjogi** állását Magyarországgal kész összekötöni); ako hoće da u tome s nama stupi u dodir kao narod s narodom (mint nemzet nemzettel), — onda mi ove ponude odbiti ne ćemo, već jedino tražimo, da Hrvatska ne bude spriječena, da pošlje svoje zastupnike na naš sabor i dade tako i nama i njima prilike, da započnemo djelo sporazuma na državopravnoj osnovi (**kőzjogi** alapon). (Up. Deák Ferencz beszédei, izdao ih Kónyi M., vol. III, Bdpst 1889, str. 26—27.)